

Kmetijske in rokodelske Novice.

Na svitlobo dane od c. k. krajske kmetijske družbe.

Tečaj VI.

V sredo 29. listopada 1848.

List 48.

Slovenskim dekletam.

Oj hčericice zale, naroda slavite!
 Slušajte naročbe budivnih glasov;
 Globoko si v serčiku jih ohranite,
 Iz pers so unetiga Slave sinov; —
 Pomembni so časi,
 Potrebni so glasi:
 Slovenje prerodba naj bode naš slov.

Predrage sestrice! ko lunica mile,
 Blišeče, ko jutranj'ga sončica žar,
 Vam bijejo v sercih prežlahtne le žile
 Nebeške ljubezni napolnjeni dar;
 Ošabne visosti,
 Pregrešne slabosti
 Gotovši vas varje, ko tabor in var.

Moči ste bogate, si serca imeti,
 Veljati pošteno in blago dekle;
 Za mater naroda živeti, umreti,
 Se staviti v vojske domače verstě;
 Vse to vam podala
 Slovenja je zala, —
 Ob času potrebe zna tirjati vse.

Moči ste bogate, ne išite druge,
 Obernite pridno jo v plodno obrest,
 De spolnite vse sporočila, zasluge
 Spolnjenja de hvali prečista vas vest.
 Ta mater le ljubi,
 Je nikdar ne zgubi,
 Ki v mislih in djanji ostane ji zvest.

Vertite tedaj se v pohištranji pridno,
 Skerbite marljivo, trudite se zlo,
 De hiša domača se snaži práv vidno,
 De pridnost pripelje v njo radost, blago.
 Le mater prašajte
 In se zanašajte
 Na uk nje pobožni in skušen zvesto.

Podpirajte starše že v létih slabotnih,
 Kot angelj skerbeči spremljajte jih zmir.
 Na krajih posvetniga hrupa, v samotnih
 Oj varite serca krepost si in mir,
 Nezlobne radosti,
 Nedolžne mladosti
 Sladé naj življenja vam mladiga tir.

Brez hlimbe, sumljivosti gerde navade,
 Brez serda, napúha, prevzetja sercá
 Prijazne, priljudne bodite ve rade,
 Vživajte vesele radosti svetá.

Brez serčniga kvara,
 Le vredne nje dara
 Vas hoče Slovenja, ki zlôbe ne zná.

Če zarja čistosti mladenča pregane,
 Ljubezen goreča dervi ga za vam',
 Naj čiste ljubezni se v sercih užgane
 In pa rodoljubja zjedini dvoplam;
 Le v tem se ljubite,
 Si zvesti bodite;
 Ljubezen ta dvojna je vrednosti znam.

Zató se z mladenčam prehrabne postave
 Obljubite v matere cenjene čin,
 Ki čuti se skozi in skozi, de Slave
 Za njeno povišbo le rojen je sín;
 Ki v njeno le zmago
 Življenje da drago,
 Če ptujc ji pripravlja prederzni pogin.

In kadar veselje vas mati postati,
 Pregreje v sercé in rodi se otrok,
 Stvarite, redite mu v serčiku zlati
 Pomen rodoljubja prežlahtni, visok;
 Od zibelke male,
 Do močnosti zale
 Skerbi naj jedine vam bode otrok.

Pojite mu roda presvete napéve,
 De v sercu občutik se čisti in kri;
 Trebite iz serca škodljive mu pléve,
 De jedro živeljno mu ne zaduši,
 De čisto in jasno,
 De krepko in krasno
 Slovensko v slovenskim otroku plodi.

De, kadar vas ptujec ošabno poprašá:
 »Kje imate kinč vaš in vaše blagó«?
 Rečete pogumno: »to cvetka je náša«,
 Kazaje otroka: »to kinč in blagó!
 »Le s takim se blagam
 »Ne s ptujmi nesnagam',
 »Slovenije kinčajo hčerké samó!«

Lavre Toman.

Vprašanje zavolj lovskih ribških pravic.

V 45. listu Novic je bilo na znanje dano, de so gruntne ali druge gosposke na Krajskim lovske pravice od Marije Terezije kupili in de se jih hočejo še za naprej posluževati. V zboru 2. kimovca in po patentu presvitliga Cesarja pa imajo že zaveze med gruntnimi gosposkami in podložnimi nehati. Ta zaveza tedej tud

gori imenovane pravice odveže. Če bi se pa gospôda téh pravíc še za naprej posluževati hotla, bi se mogla podložnim tudi škoda poverniti, katero jim zajic po njih njihvah in vertih, zlasti pri cepljencih (pelcarjih) naredi, pri nekterim po 10, 20 in še več gold. škode napravi. Sej niso tisti časi več, kakor so jih naši spredniki imeli, de bi se pustili pod jarmam sêmtertjê vlačiti, kmetje so v zdanjih časih bolj razumni in prebrisani, kakor so njih spredniki bili.

Pavle iz hribov!

Odgovor na to Pavletovo vprašanje.

De so naši kmetje zdej bolj razumni, kakor nekdanji, nas práv veselí, posebno veselí to Novíce, ktere se že več let prizadevajo, kmete podučiti. De kmetje Novíce pridno beró, nam kažete tudi Vi, Pavle iz hribov.

Pa ravno zató želimo, de bi Novíce tudi na tanjko, práv na tanjko brali; sej so v lahko razumljivim jeziku pisane. Ali, ljubi Pavle! to ni ne v 44. ne v 45. listu stalo, de se hoče gospôda lovskih pravíc vedno naprej posluževati, ampak le *tako dolgo* ji gre pravica, dokler ne bo zavoljo tega očitna postava dana od Cesarja. Te postave pa še Cesar niso dali, kër tudi državni zbor v lovskih in ribških pravícah še ni nič gotoviga sklenil. Mi smo zavoljo tega z dvema poslancema samí govorili, pa obá sta rêkla, de zastran lovskih in ribških pravíc zbor še ni nič sklenil. Dalje — na Krajskim lovske pravice niso take gruntne pravice, kakor druge — ampak so kupljeno blagó, torej se bo mogla ta reč drugači poravnati.

In še na dalje — zajic bo vedno drevesa glodal, ako jih ne boste obvarovali po vertnarskih podukih. Tudi zajcov ne bomo potem po repu poznali, čigavi de so, ali so naši, ali našiga sosedá?

Le pametno in pravično, ljubi moji? Lovske in ribške pravice bojo padle in kmetijstvo bo svobodno posestvo postalo — pa vse se mora po postavnim potu zgoditi. Brez postavnost je poguba vsaciga človeka. Hiša se zna kmalo podreti — pa nova ne tako hitro sozidati; torej le pravično, le postavno! Cesar so nam svobodo dali, pa hočejo tudi, de se stare postave spoštujejo, dokler jih Sami ne overžejo.

Vredništvo.

Pervi prihodnji opravki državniga zbora.

Načert podstavnih pravíc.

(Konec.)

§. 20. Vsak ima pravico svoje misli očitno izgovoriti, popisati, v podobah pred oči postaviti in na kakoršno vižo le hoče, med ljudstvo dati.

Ta pravica se ne sme nikdar in nikoli *) kratiti, odložiti ali odstaviti, namreč ne po cenzuri, ne po posebnih dovolitvah, ne po vlagi denarja, ne po štampelnjih.

Krivična raba te pravice nej se kaznuje po splošnih postavah in ne drugači, kakor po sklepu prisezniga sodbiša.

Če je pisatelj kakiga pisanja ali stvarnik kake podobe znan in de ima v deželi svoje navadno stanovanje, se ne sme kak drug za to preganjati.

Tako dolgo, de se v ti reči kaznovavna postava ne vpelje, imajo zavoljo krivične rabe tiskarnije dozdanje začasne (provizorne) postave veljati.

§. 21. Vsak narod ima pravico za ohranjenje in oskerbovanje svoje narodnosti sploh, in svojiga jezika sosebno, katero pravico mu nihče žaliti ne sme.

Deržava bo varovala enakopravnost vsih deželskih jezikov v šolah, v kancelijah in v očitnim življenji. *)

Lastnina vsaciga človeka stoji pod varstvom deržave. Nihče se ne sme iz svoje lastnine spodriniti, drugači kakor a) po sodnim sklepu ali, b) po odvetji zavoljo splošniga blagostanja.

Poslednje ravnanje se le zamore vpeljati po posebnih postavah in proti primerjenimu odškodovanju, katero se navadno naprej plača.

§. 23. Lastnina se ne sme krajšati ne po fevdalni zavezi, ne po ustavi rodbinskiga fidejkomisa.

Posebna postava bo red obsegla, po katerim bo fevdalna zaveza odnehala.

Rodbinski fidejkomisi ostanejo nerazdeljiva lastnina v roki tistih, katerim bojo nepadli na dan oznanjenja te ustavne postave.

§. 24. Noben državljan se nima v prostim obračanju svojiga premoženja drugači kratiti, kakor po pravilih deželskih postav in po posebnih postavah zastran delitev zemljiš.

Delitev lastnine v zgornjo pravico in v uživavno lastnino je na večno prepovedana.

§. 25. Sleherni mora po primeri svojiga premoženja in svojih prihodkov k potrebam deržave pripomoči.

§. 26. Vsak državljan in vsako zemljiše mora v soseskini zavezi biti.

Stavne pravice vsake soseske so:

1) Volitev svojih predstojnikov in namestnikov.

2) Samosvojno oskerbništvo svojih reči, in raba policijskih opravil svojiga kraja. Soseskina naprava bo zaznamevala, v kakšni meri se bo stanovitno premoženje prodajati ali zadolžiti zamoglo.

3) Očitno razglašanje svojiga gospodarstva, in večidel očitnost vsih opravil.

§. 27. Za varstvo deržave in ustave je bramba ljudstva postavljena, ktera se razdeli v armado in v narodno stražo, in ktera bo po posebnih postavah v red djana.

Bramba ljudstva bo prisegla na ustavo, in se zamore za zatiranje notranjiga nepokoja le takrat obrniti, kader jo deželske uradnije povabijo po postavno odločeni zadevah in mérah.

§. 28. Vsak državljan je dolžán, vojniško službo oséбно opravljati. Izneme bojo vojniške postave zaznamovale.

§. 29. Armada je podložna deželskim postavam in sodnijam.

Vojniške sodbiša imajo le v vojski in pri pravilskih prestopkih veljati.

§. 30. Vsi brambovski možjé, kateri ne služijo v armadi, imajo po postavi enako pravico in dolžnost pri narodni straži opravila delati.

Bolj natanjke pravila in izsneme od te postave bo postava za narodno stražo obsegla.

Vsak ima pravico orožje nositi, ki po ti postavi ni od službe v narodni straži odločen.

Domorodne reči verlim rodoljubam v prevdark.

Mile Novíce! Vam, ki ste krasne podpornice izobraženosti in narodnosti naše, izročimo, kar nam gledé šol na sercu leži.

Unidan smo prejeli od ministerstva jako lepe poduke ozír slovenskih šol: kako de imajo kateketi tudi ponovljati z otroci keršanski nauk v šolah, pa ne ga

*) Nikdar in nikoli?! Če bi bili pisatelji pošteni ljudjé, bi bilo že práv — če so pa razvujzdani, kakor so nekteri Dunajski bili, na priliko Häfner, Tausenau, Becher i. t. d., Bog nam pomagaj! Vredništvo.

**) Po naših mislih bi se ta razdelk bolj jasno mogel takole postaviti: »Vsak narod ima nerazžaljivo pravico za ohranjenje in oskerbovanje svoje narodnosti sploh, in svojiga jezika sosebno, katero pravico mu deržava v šolah, v kancelijah in v očitnim življenji varje.« Poslanci! takó sklenite ta razdelk, de bo njegov zapopadek jasin. Vredništvo.